

Zpravodaj Československého sdružení uživatelů TeXu

Jiří Veselý

Dekadická soustava - úvodní poznámka

Zpravodaj Československého sdružení uživatelů TeXu, Vol. 10 (2000), No. 1-3, 1-2

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/149863>

Terms of use:

© Československé sdružení uživatelů TeXu, 2000

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ*:
The Czech Digital Mathematics Library <http://dml.cz>

Rád bych připomněl jedno výročí: letos v květnu uplynulo již deset let od vzniku Československého sdružení uživatelů $\text{T}_{\text{E}}\text{X}$ u (ζTUG). Každé narozeniny svádí k bilancování, ale u malých jubileí nebývá obvyklé; doufám, že ζTUG tak hned nezanikne a že ještě bude dostatek příležitostí k bilancování povolanějšími a později.

Ještě před rokem 1989 bylo jasné, že sazba matematických textů na západní polokouli prošla revoluční změnou. Když se nám po náročných jednáních podařilo získat pro Matematický ústav UK na MFF za cca čtvrt milionu dvě PC s jehličkovou tiskárnou, mohli jsme pomýšlet i na změnu sazby našeho časopisu. Není příliš překvapující, že jsme dospěli jednoznačně k jediné možnosti a že jí byl $\text{T}_{\text{E}}\text{X}$.

Po bližším seznámení s $\text{T}_{\text{E}}\text{X}$ em se dostavila zákonitě euforie a fascinace jeho schopnostmi. Cítili jsme touhu i povinnost ho propagovat a šířit. Tak vznikl ζTUG jako potenciální platforma pro matematiky, techniky, filology, přírodovědce, programátory, překladatele, typografy, redaktory časopisů, pracovníky nakladatelství, zaměřených na technicky náročné texty: $\text{T}_{\text{E}}\text{X}$ se totiž jeví jako křižovatka, na níž se jejich cesty sbíhají. Měla to být platforma pro přátelské diskuse, založené na vzájemném pochopení a soustředěném zájmu o moderní techniku sazby složitých a vzhledově krásných textů. Připomeňme na tomto místě stručně historii $\text{T}_{\text{E}}\text{X}$ u.

Je zde patrná jistá spirála vývoje: vývoj matematiky pomohl vytvářet tlak na změnu technologie tvorby knih, různorodost matematických značek a odlišnost matematické sazby se však v určité etapě stala pro typografii obtížnou přítěží. Byla to však v širším smyslu opět matematika, která přinesla řešení situace. $\text{T}_{\text{E}}\text{X}$ vznikl v USA v letech 1978–1982 a v krátké době se rozšířil po celém světě, zejména v akademických kruzích. Zrod jeho popularity souvisí s jeho geniální koncepcí, jejímž autorem je Donald Knuth, i s postojem Americké matematické společnosti k $\text{T}_{\text{E}}\text{X}$ u; ta na $\text{T}_{\text{E}}\text{X}$ navázala rozsáhlý program elektronizace matematických časopisů. Po dokončení ho Knuth daroval veřejnosti: $\text{T}_{\text{E}}\text{X}$ je volně šiřitelný program a je proto relativně snadno dostupný.

Zmíňme ještě další výročí: Dne 22. února 1980 byla založena organizace uživatelů $\text{T}_{\text{E}}\text{X}$ u, (TUG — $\text{T}_{\text{E}}\text{X}$ Users Group); téhož roku začal vycházet i TUG -boat, časopis věnovaný plně problematice $\text{T}_{\text{E}}\text{X}$ u. Rád bych připomněl na přelomu století význam vytvoření $\text{T}_{\text{E}}\text{X}$ u citováním výroku Gordona Bella: *Don Knuth's $[\text{T}_{\text{E}}\text{X}]$ is potentially the most significant invention in typesetting in this century. (...) in terms of importance could rank near the introduction of the Gutenberg*

print. [T_EX Dona Knutha je potenciálně nejdůležitějším objevem tohoto století v oblasti typografie (...) a co do důležitosti ho lze srovnat s Gutenbergovým knihtiskem.]

Věřím, že ζ TUG své základní poslání stále plní. Má za sebou řadu úspěchů, ale i některé prohry. Připomeňme na jedné straně existenci české a slovenské implementace pro mnoho platforem, existenci (bohužel již zastaralého) programu pro korekci pravopisu, propojení na ostatní sdružení uživatelů T_EXu ve světě, existenci řady časopisů, které by bez T_EXu patrně zanikly i vlastního Zpravodaje, relativně dobrou současnou finanční situaci Sdružení. Zpravodaj má nejen velmi dobrou grafickou úroveň, je však i zajímavý a žádoucí nejen pro naše T_EXové společenství: dva články vyšly dokonce ve Zpravodaji dříve nežli se objevil v TUGboatu jejich vyžádaný překlad. Máme i českou literaturu o T_EXu, umožňující za cenu jisté námahy připojit se k naší komunitě.

Na druhou misku vah je však třeba položit to, že se potýkáme s dědictvím „československého fenoménu“: nejsou lidi. Sdružení je obětavě řízeno dobrovolníky, kteří často zoufale zápasí s časem. Všichni užíváme dobrodiní T_EXu v mnoha implementacích, které však nejsou vždy zcela kompatibilní. Nemáme standardní implementace pro začátečníky, potřebovali bychom nový korektor pravopisu. I samotná zdánlivě rutinní práce spojená s údržbou toho, co máme, vyžaduje nezanedbatelnou práci, za kterou sdružení vděčí obětavým jedincům.

I přes naše společné úsilí u nás stále platí, že v problematice následného zpracování textů v elektronické formě v komerčních tiskárnách podstatně zaostáváme za současným světovým standardem. Nezbyvají nám také síly na vyvíjení různých maker, podpůrných programů, vydávání dalších potřebných textů.

Zmínil jsem pár věcí: za sebe si v tuto chvíli slibuji, že své, snad ne velike (pracovní, nikoli finanční) dluhy vůči ζ TUGu brzo vyrovnám. A ζ TUGu při této příležitosti přeju, aby to udělali i ostatní, kterým je T_EX blízký. A to by mohli být patrně všichni ti, kteří tento úvodník čtou.

Jiří Veselý